

Den svarta pilen

© Rafi Brage 7 2012

Den svarta pilen

dramatisering av Robert Louis Stevensons roman

av Christian Lanciai (2014)

Personerna:

två kvinnor

en bonde

Richard 'Dick' Shelton

Nick Appleyard, gammal bågskytt och krigsveteran

Bennet Hatch

Sir Oliver Oates, kyrkoherde

Sir Daniel Brackley, riddare

en vårdhusvärd

John Matcham, alias Joanna Sedley

Broder Lawless

Ellis Duckworth

Alicia Risingham

Lord Risingham

Hertig Richard av Gloucester, senare Richard III

Konung Henrik VI

andra fredlösa och soldater

Handlingen äger rum under slutfasen av Rosornas Krig i England fram till sommaren 1471.

Akt I scen 1. Byn Tunstall.

en kvinna Nu kommer de och ska värva krigsfolk igen.

en bonde Får de aldrig nog?

en annan kvinna Nej, de får aldrig nog. Män är bara till för att slåss och plåga oss i sängen. Låt dem alla göra slut på varandra bara.

första kvinnan Det är bara det, att när kriget tar våra män tvingas vi leva på rovor.

Dick Inte alls. Varje soldat får sin lön på sex pence om dagen, och bågskyttarna får tolv.

kvinnan Om de överlever, ja. Problemet med krigslön är att soldaternas uppgift bara är att döda varandra.

Dick För att hedra de rättfärdiga och se till att dessa överlever.

bonden Vilka är då de rättfärdiga?

Dick De som slåss för kungen och hans lagliga regering.

bonden Problemet är att kungen är för svag och inte kan regera. Därför har huset York ställt upp med ett alternativ.

Dick Som inte är lagligt.

kvinnan Mig kvittar det lika, då alla som regerar vilka de än är ändå bara gör livet surt för alla vanliga människor.

Dick Det är det vi kämpar så tappert för, att den onda cirkeln någon gång skall ta slut.

2 kvinnan Det är ett ekorrhjul. Ni får kämpa i evighet och förgäves, medan männen bara mördar och mördas.

Dick Jag söker den gamle bågskytten Appleyard. Är han här?

1 kvinnan (till bonden) Och du har ingen rätt att döma kungen för att han inte klarar av sina olyckor.

bonden Är man en man klarar man av sina olyckor. Men han är ingen man som låtit kvinnor bestämma över honom hela livet.

2 kvinnan Det är inget fel på drottningen.

bonden Det har jag inte påstått heller.

2 kvinnan Du påstod att hon gjort kungen oduglig.

bonden Nej, det var han redan innan hon gifte sig med honom. Det är farligt att födas till kung. Då blir man bara av med kronan.

1 kvinnan Så det är hans eget fel att han föddes till kung?

bonden Nej, det har jag inte sagt. Men föds man till kung får man aldrig lära sig vad det är att bara vara människa, som kanske är livets viktigaste lärdom, om man ska klara sig i det.

Dick Hur var det med Appleyard?

Appleyard (uppenbarar sig) Vem ropade på mig?

Dick Du behövs vid Moat House. Det drar ihop sig till nya stridigheter.

Appleyard Jag hörde er prata om kungen. Men hans far, det var en riktig kung det!

bonden Nu börjar han igen.

Appleyard Just för att tiderna blivit så svåra är det desto viktigare att minnas de tider som det var något med!

bonden Som bara du kommer ihåg och kan vittna om.

Appleyard Ännu viktigare att observera dem!

bonden Men min bästa gamle herre, de är för länge sedan förbi!

Appleyard Inte så länge jag kommer ihåg dem. Agincourt kommer att genljuda till domedagen!

1 kvinnan Egga honom inte med att utmana honom. Då får vi bara höra om hela slaget från början igen.

Appleyard Englands tappreste slag får aldrig förglömmas!

bonden Riktigt. Men ingen tänker på det inför alla de små usla slagen vi utkämpar idag sinsemellan broder mot broder! Inför inbördeskrigets ärelösa syskontråtor kommer ingen längre ihåg någon ära.

Dick Här kommer Bennet Hatch.

Bennet Sir Daniel behöver oss genast vid Moat House. Kommer ni med?

Appleyard Givetvis. Alla som en man. Min båge längtar alltid efter att få sjunga.

Bennet Så ska det låta.

bonden Var inte Sir Daniel alldeles nyligen för huset York?

1 kvinnan Det var då det. Sedan dess har kungen kommit tillbaka, och han har som vanligt vänt kappan efter vinden.

bonden Och varje gång den vänder blir han en kista rikare.

2 kvinnan Tala inte illa om honom. Vi är alla i hans händer.

bonden Master Dick, han är ju er förmyndare. Ni om någon borde känna honom. På vilken sida står han egentligen?

Dick Ärligt talat, jag vet inte.

bonden Där ser ni. Han går och lägger sig som en Lancaster och stiger upp som en York.

Dick Vad är det, Nick Appleyard?

Appleyard Jag tycker inte om fåglarna över skogen.

Dick Vad är det med dem?

Appleyard Något oroar dem. Det är något på gång.

Bennet Nick Appleyards väderkorn för krig och bråk är ökänt för sin starka pejling. Vad tror du det är?

Appleyard Jag vet inte. Men det luktar illa.

bonden De fredlösa gömmer sig där. De har alltid något på gång.

Appleyard Nå, Bennet, hur många män kan vi få för att hålla Moat House?

Bennet Minst ett dussin. Vi rider dit med eskort.

Appleyard Det skulle behövas minst tjugo.

Bennet Därför försöker vi skaka fram fler.

Appleyard (får plötsligt en pil i ryggen) Aaaahhh! (störtar)

Bennet Var kom den pilen ifrån?

bonden Skogen där borta. Ett mästerskott.

Appleyard (döende) Jag är färdig. Dra ut den!

Dick Den är svart.

Appleyard Låt inte en svart pil i ryggen skicka mig till helvetet! Dra ut den! (*dör*)

Bennet Han är färdig. Vad menar du om detta, Dick?

Dick Ugglor i mossen. Men som bonden säger, det var ett mästerskott och välriktat. Gamle Nick Appleyard måste ha varit utvald.

bonden Se!

Bennet Kyrkporten! Vem är han?

Dick Har aldrig sett honom förut.

Bennet Skjut ner honom, Dick!

Dick (tar sin armborst och riktar en pil) Han rör sig för snabbt. I bästa fall kan vi bara såra honom.

bonden Han har skjutit ett anslag på kyrkporten med en pil!

Bennet Gå och hämta både pilen och anslaget, gubbe. Det kanske förklarar situationen. (*bonden ger sig av*)

Dick (skjuter) Miss!

Bennet Nej, du träffade honom! Han faller!

Dick Nej, han reser sig igen. Pilen bara snuddade vid honom.

1 kvinnan Nu är han borta. Säkert en av de fredlösa.

bonden (kommer flåsande tillbaka) Ett meddelande! Och en svart pil!

Bennet Låt se. Här står något på pilen också som dödade Nick Appleyard. Kan du läsa det, Dick?

Dick "Appleyard, från John Rättskipare". Det bekräftar avsiktligheten. Vem är John Rättskipare?

Bennet Säkert någon fredlös som gömmer sig bakom namnet.

bonden Här kommer Sir Oliver. Han verkar chockad.

Bennet Det borde han vara. Det är hans kyrka.

Sir Oliver Detta är för mycket! Ett anslag mot min kyrka! Och en man nedskjuten mitt ibland oss!

Bennet Visa honom pilen, Dick. (*Dick gör så.*)

Sir Oliver John Rättskipare! Ve och fasa!

Bennet Vet ni vem det är, Sir Oliver?

Sir Oliver Ingen aning. Minst tjugo fredlösa håller till där ute i skogen. Det kan vara vem som helst av dem.

Bennet Vi har många fiender. Sir Daniel har gått hårt fram och tvingat många från gård och hem men alltid sett till att han har lagen på sin sida, vilket bara gjort offren dubbelt mera hatiska och farliga. Vad tror ni om Ellis Duckworth?

Sir Oliver Uteslutet! Detta ligger de Yorkska herrarna bakom. Ställ er frågan vem som tjänar på det. Nick Appleyard hade väl samlat på sig en del?

Bennet Minst 60 pund. Nå, Dick, kan du läsa vad där står?

Dick Det är dåliga verser, men det ser inte bra ut.

Bennet För vem?

Dick För någon av oss.

Bennet Läs!

Dick "Fyra svarta pilar har jag i mitt koger,
fyra för att vedergälla mina fyra sorger,
fyra för de män som vållat dessa sorger
och tryckt ner mig utan möjlighet till rättelse i jorden.
En har redan nått sitt mål,
och gamle Appleyard har sonat sina brott.
Den andra skall nå Bennet Hatch,
som brände Grimstone ner i aska.
Den tredje tillägnas Oliver Oates,
som skar av halsen på den gode ädle Harry Shelton.
Slutligen skall Sir Daniel Brackley få vad han förtjänar,
och ingen skall då säga att det skett med orätt.
Fyra svarta pilar riktade mot svarta hjärtan.
Be er sista bön, ty döden blir er enda lön."

Sir Oliver Ve och fasa! Det måste vara något missförstånd!

Bennet Är det, Sir Oliver? Ni är själv nämnd i sammanhanget.

Sir Oliver Jag hade ingenting med det att göra! Han fick inte ens halsen avskuren!
Detta är en skändlighet! Jag är bara en oskyldig präst!

Bennet Det tjänar ingenting till, Sir Oliver. Förbannelsen är ändå här.

Sir Oliver Det finns vittnen! Det finns levande vittnen till hur det gick till! Jag var
inte ens där på Moat House när det hände! Jag skickades med bud därifrån innan
klockan var nio...

Bennet Det är dags att vi sätter i gång. Dick, gör dig klar. Bry dig inte om den
babblande prästen och den här förbannelsen. Den rör ju inte dig.

Dick Men den rör er, och tydligen var Sir Oliver närvarande vid
omständigheterna kring min fars död. Vid tillfälle vill jag gärna höra mera om saken.

Bennet Vi får dela upp oss. Tio man får eskortera Sir Oliver till Moat House, och
jag får ge dig befälet över de tio andra. Ni måste ta den långa vägen över bron. Blir ni
attackerade, så bara sätt in sporrarna och rid vidare. Vad ni än gör, så kom inte
tillbaka hit. Vem vet om vi någonsin träffas mer. Några goda råd på vägen: lita
varken på Sir Daniel eller Sir Oliver. Observera Sir Daniel noga. Han tänker bara på
sitt guld och offerar vem som helst för det och skiter i vem som regerar landet bara
han kan dra fördel av det vem det än är. Sir Oliver är hans verktyg och hejduk.
Skaffa dig andra vänner vart du än kommer och helst så mäktiga som möjligt. Ditt
anseende är gott hos alla än så länge, fortsätt med det, och pressa inte saken med din
far för långt förrän du måste. Lycka till, grabben!

Dick Vi lär nog ses igen.

Bennet Men om de skulle sätta en pil i ryggen på mig, de där hopplöst
förorättade stackarna, så tänk på mig och lägg gärna ut ett pund för en själamässa för
min stackars själ, då jag får det tufft i skärselden.

Dick Lycka till själv, Bennet. (*De kramas.*)

Bennet Gå nu. Och skynda dig. (*Dick går.*)

1 kvinnan Om bara kungen kunde få tillbaka sitt fulla förstånd, så att vi kunde få ordning i landet igen!

bonden Ingen kung har någonsin varit förståndig utan bara låtit sig regeras av krafter han inte kunnat kontrollera. Vår kung har fattat det från början och därför aldrig regerat.

1 kvinnan Håll käften, din snusförnuftige stackare! Låt oss gå hem innan kriget faller över byn igen!

Bennet Och ni, Sir Oliver, får ta hand om liket.

Sir Oliver En själamässa är det minsta vi kan ge honom, den ärrade veteranen. *(Han anlitar några att hjälpa honom, och Appleyard bäres ut.)*

Bennet Den pilen visste var den tog, och tre svarta pilar är redan vässade, och vi vet inte ens vem de kommer ifrån. De är många som skadats i detta inbördeskrig utan rätt, och vi som skott oss på deras olyckor har fler oförsonliga fiender än vi vet om. En av dem, den mest anonyme av dem alla, har helt enkelt fått nog. *(går ut efter de andra. Kyrkklockan börjar klämta som signal till en själamässa.)*

Scen 2. Vårdshuset.

(Det är natt, och folk sover omkring Sir Daniel på bänkar eller på golvet, hans krigare eller tjänare, insvepta i sina mantlar, med en sovande gosse vid hans fötter i en röd mantel, medan han själv håller hov med ett stort ölkrus i näven vid bordet framför den öppna spisen.)

Sir Daniel Hör på, värd. Lyd ingen annan än mig, så ska det gå dig väl, ty jag är en god herre mot dem som tjänar mig.

värden Naturligtvis är det aldrig tal om att lyda någon annan.

Sir Daniel Jag måste ha pålitligt folk till tiondemän. Se till att Adam-a-More blir fogde här. De där Walsinghams måste elimineras, och dem har du tjänat.

värden Det var länge sedan. De betalar inget, då de är fattiga som kyrkråttor.

Sir Daniel Och ändå tredskas de och vill ha så kallad upprättelse, som om man kunde få någon laglig rätt utan pengar. *(Gossen rör på sig.)* Jaså, det är till att vakna nu, master John.

John (sätter sig plötsligt upp och ser sig förskräckt omkring)

Sir Daniel Hitåt, min gosse! Här är jag! *(John kommer motvilligt upp till honom. Sir Daniel brister ut i skratt.)* Det kan man kalla en präktig gosse!

John Är det min olyckliga belägenhet som får er att skratta åt mig?

Sir Daniel Inte alls. Jag är bara glad av mig av naturen. Du skulle också skratta om du kunde se dig själv.

John Sir Daniel, ni skall få stå till svars för detta samtidigt som för allt det andra. Skratta medan ni kan.

Sir Daniel Nej, kära kusin, ta det inte så allvarligt. Det är inte åt dig jag skrattar. Jag skall se till att du blir rikt gift, så att du inte skall förbli i förlägenhet. Var bara lugn. Att jag tog dig med våld hörde bara till saken – det brukas så i dessa vilda tider. Jag lovar att vårda dig ömt och försäkra dig om ett liv i trygghet – du skall bli Mrs

Shelton, maka till min myndling, den präktigaste unge man jag vet. Han skall behandla dig bättre än jag. Och ett gott skratt förlänger livet. Endast onda män skrattar inte, och jag är inte ond, bara en karl av tiden. Vård, ge gossen lite mat.

John Tack, jag är inte hungrig. (*Dick Shelton kommer in med några män.*)

Sir Daniel Nej men se Dick! Du kommer som på beställning! Det var bara du som fattades! Var med och fira festen! Alla de andra är utslagna.

Dick Jag kommer med bud från prästen. Det har hänt något i Tunstall, som är hotat.

Sir Daniel Släng dig ner och ta det lugnt. Här kommer mat. Vad är det då som har hänt?

Dick (*överräcker Sir Olivers brev*) Risingham är också hotat. De saknar er närvaro svårligen.

Sir Daniel (*läser, mulnar*) Dick, har du läst de här verserna?

Dick Ja.

Sir Daniel Din far nämns i det, och vår stackars kyrkoherde anklagas för att ha mördat honom.

Dick Han förnekade det mer än eftertryckligt.

Sir Daniel Naturligtvis. Han kunde inte göra annat. Bry dig inte om honom. Han snattrar som en skata. En dag när jag får tid skall jag själv sätta dig in i hela situationen. En man vid namn Ellis Duckworth anklagades för dådet, men tiderna var svåra, och det var omöjligt att få rättvisa skipad. Det är fördelen och nackdelen med krig och inbördeskrig: det upphäver all lag och rätt.

Dick Det hände visst på Moat House?

Sir Daniel Det hände mellan Moat House och Holywood. Skynda på med måltiden. Du skall rida tillbaka till Tunstall med ett meddelande från mig.

Dick Jag ber er skicka någon annan. Jag behövs i striderna, nu när de sätter i gång.

Sir Daniel Det tvivlar jag inte på, men det finns ingen ära att vinna där. Självtannar jag här i Kettley och avvaktar. Kalla det feghet den som vill, men det är bara snusförnuft. Efter striden kan man bättre avgöra vad som är rätt eller fel när man ser vem som har vunnit. Folk byter sida varje dag, då regeringsmakten byter händer lika ofta, och ingen kan vara säker på vad som gäller i morgon. Leken är för ansvarlösa äventyrare, medan den kloke håller sig utanför och tittar på. Nu skall jag skriva svarsbrevet.

(*Då Sir Daniel riktar sin uppmärksamhet åt ett annat håll vågar sig John försiktigt fram till Dick.*)

John (*med ett finger på munnen*) Schh! Kan ni bara säga mig närmaste vägen till Holywood?

Dick Följ stigen förbi väderkvarnen ner till färjstället. Fråga vidare där.

John Tack.

Dick Är ni i trångmål?

John Schh! Jag måste bort. (*smiter smygande iväg*)

Sir Daniel Så! Brevet är klart! Du får rida till Moat House med det. Skynda dig. (*Dick ger sig av.*) Var tusan är flickan?

värden Vilken flicka?

Sir Daniel Pojken då, som var med mig! Han i den röda manteln, som bara ville dricka vatten! Har hon smitit, usling?

värden Master John? Ja, han har gått. Jag såg honom rida en häst och försvinna.

Sir Daniel Hon var värd fem hundra pund för mig! Nåväl, vi får ta henne senare. Tillbaka till kriget och festen! Det gäller att komma för sent till kriget och i god tid till festen, så kriget får vänta. Vi får skicka sex män efter flickan i stället. Vakna, era slashasar! Följ efter flickan, hon har säkert inte hunnit långt, och ta henne till fånga vad det än kostare! När jag kommer till Moat House måste hon finnas där! Förstått?

soldaterna Aj aj, Sir!

Sir Daniel Då marscherar vi! (*Alla ut utom värden.*)

Scen 3.

(*En gnäggande häst.*)

Dick En häst fast i dyn och döende. Den unge mannen måste ha råkat illa ut. Men var är han?

John (*sticker fram huvudet ur en vassrygg*) Psst! Master Shelton!

Dick Är du där? Kom fram, så att jag får se dig! Du övergav din häst där han satt fast i träsket, så att jag måste sätta en pil genom huvudet på honom för att göra hans döende pina kort. Det borde du ha gjort.

John Jag är inte förfaren i vapenkonst. Jag visste inte vad jag skulle göra, ty de jagar mig.

Dick Kom fram ordentligt, så att vi får talas vid. Vad är det med dig? Varför jagar de dig?

John Ack, jag är helt förlorad! Jag tappade bort vägen och förlorade min häst och har dessutom förlorat min mantel, och nu är jag helt blottställd och dyblöt dessutom!

Dick Att vara våt är bara naturligt. Vem blir inte spöregnad dagligen här i England? Kom! Vi tänder en brasa, så får du förklara dig. (*tar "honom" med sig under sin mantel och börjar göra i ordning en lägerplats*)

John (*när han slagit sig ner och slappnat av*) Jag är på väg till Hollywood för att söka skydd hos abboten där för att komma undan en man som vill förtrycka mig.

Dick Sir Daniel?

John Han har rövat bort mig med våld från mitt hem och styrt ut mig i de här kläderna och sedan grymt haft löje av mig hela tiden. När mina män förföljde honom för att befria mig lät han mig sitta bakerst på hästen för att klä skotten, och jag blev skjuten i foten. Sedan dess haltar jag. Men han ska få! En dag skall rättvisan hinna i fatt honom!

Dick Tvivels utan. Men du kan få vänta länge. Sir Daniel är en oslagbar krigare med händer av järn och slugare än någon i regeringen. Om han visste att jag tog hand om dig skulle jag nog råka mycket illa ut.

John Jag vet att ni är hans myndling, precis som han påstår att jag är det, men han samlar på folk att göra beroende av sig bara för att göra pengar av det, och han utnyttjar sin maktställning bara till förtryck. Har ni inte fått känna av det?

Dick Inte ännu, men jag vet att jag inte kan lita på honom.

John För resten, kalla mig John Matcham. Allt jag ber om av er är att ni skall hjälpa mig fram till Holywood.

Dick Det är en självklarhet. Jag lovar med mitt liv som garanti att föra dig i säkerhet dit.

John Men hur skall det ske? Vi har bara en häst.

Dick Du med din skadade fot får rida den. Jag springer bredvid.

John Det är en lång sträcka.

Dick Blir jag trött får vi stanna och vila. Så enkelt är det. Men fram kommer vi.

John Då litar jag på dig.

Dick Rätt så. Kom, låt oss ge oss iväg. Vi har ingen tid att förlora, om Sir Daniel skickar sina hejdukar efter dig. *(De gör sig klara för uppbrott.)*

Scen 4. Grimstone.

Lawless (rör i grytan) Fördriven och fredlös är man ändå fri, och friheten är mera värd än all den rikedom och fåfänga som finns i staden till fördärv för hela mänskligheten. I naturen är man fattig, utsatt och renons på illusioner om resursers falska säkerhet men i stället fri och klartänkt och i fullständig kontroll av sin integritet, självständighet och suveränitet.

John (har smugit sig fram med Dick och gömmer sig obemärkta) Vilken otur vi hade vid färjstället!

Dick Det var ingens fel. Det var Träsk-John som bråkade. Vi hade tur som kom undan med livet.

John Men hästen gick åt.

Dick Träsk-John sköt mot oss och träffade hästen så att färjan kantrade. De får skylla sig själva. Har vi tur slipper vi nu dina förföljare, om de inte kan använda färjan.

John De tar säkert bron i stället. Men färjkarlens ord om att Sir Daniels dagar var räknade gjorde intryck. Tror du det är något på gång?

Dick Här har vi just nu på villovägar stött rakt på Grimstone, som Bennet Hatch brände ner, och de fredlösas läger. Här kan vi få veta ett och annat. Pass på! *(De hukar sig när en grupp kommer in.)*

Ellis Det artar sig, gossar! Sex bågskyttar har kommit till färjan klädda i Sir Daniels färger. De skall bli vårt nästa byte. Inte en enda av dem skall få komma levande genom skogen! Vi är här mer än femtio fria starka män, allesammans med mer än en oförrätt att hämnas! Vi har alla förlorat antingen vår egendom och ägodelar eller vänner och anförvanter genom Sir Daniels roffarvåld, och vi har bara inlett vedergällningen! Appleyard var bara introduktionen!

Lawless Master Ellis, ni tänker bara på hämnd och har skäl för det, men det viktigaste är ändå vår upprättelse. Vi är alla förklarade fredlösa men vill ingenting hellre än att en dag få leva i fred igen med våra mänskliga rättigheter återställda. Kan ni alls se någon ände på det ständigt tilltagande våldets onda cirkel?

Ellis Därför just gäller det att koncentrera sig på ormens huvud, som är Sir Daniel. Hans ställning är osårbar genom sin massiva systematiska korrupktion av hela grevskapet, men desto viktigare är det att den giftkällan till ormhuvud huggs av. Har vi tur försöker även han ta sig genom skogen, men nu gäller det att inta våra platser. Kom ihåg, ingen av de sex knektarna får komma undan levande!

Dick (till John) Känner jag Sir Daniel rätt tar han en annan väg än sina män. Han är för slug för de fredlösa.

Ellis Jag lovar dig, broder Lawless, att bara jag får igenom den nödvändiga hämnden för Harry Shelton, Simon Malmsbury och en till skall därefter all min strävan gå ut på att återställa våra rättigheter.

Lawless Den tredje är väl du själv?

Ellis Vem annars? Till häst! På era poster! Vi har ett viktigt dagsverke framför oss!

John (till Dick) Tror du de lyckas?

Dick Naturligtvis lyckas de. Men de får inte tag på Sir Daniel. Kom, låt oss se hur det går! *(De smyger bort medan de fredlösa bryter upp.)*

Lawless Stackars Sir Daniel och hans män! De har ingen chans. Vad har de i skogen att göra? De måste ju veta att de vandrar i en dödsfälla! Nåja, det är deras egen sak. De är Sir Daniels män, och så går det sen när man bara blint lyder order. *(avslutar sin kocktjänst)*

Scen 5. I skogen. Dick och John vaknar upp i en grop i gryningen.

Dick Har vi grälat färdigt nu?

John Jag hoppas det.

Dick Kan du förlåta mig?

John Aldrig. Jag har sett dig döda en människa. Det kan jag aldrig göra själv, och jag kan inte förstå hur någon kan göra det.

Dick Då är du mera kvinnlig än manlig.

John Säg inte så.

Dick Du måste förstå mig. Sir Daniel har varit som en far för mig i stället för den jag förlorade.

John Men det var Sir Daniel som dödade honom!

Dick Hur vet du det?

John Det har jag hört från alla möjliga håll.

Dick Du överdriver. Den dagen det bevisas att Sir Daniel dödade honom skall jag själv döda Sir Daniel, fastän han varit som en far för mig och uppfostrat mig till en krigare.

John Han har uppfostrat dig till att bli hans hejduk.

Dick Nej, jag är i kronans tjänst först och främst.

John En krona som Sir Daniel ständigt förräder.

Dick Hur vet du det?

John Det vet alla. När York segrar blir han yorkare. När Lancaster segrar fjäskar han för kungen igen. Han är en skrupellös vindflöjel som skor sig på krigets oskyldiga offers bekostnad.

Dick Det må vara hänt, men jag var tvungen att döda den där mannen.

John Det var du inte alls.

Dick Han siktade på mig.

John Men sköt aldrig. Han ville skona dig, men du vägrade ändå skona honom, fastän han var okänd för dig och du inte hade någon sak att döda honom för.

Dick Det pågår ett inbördeskrig. Indirekt förblir du sexfalt skyldigare, då du hindrade mig från att rädda de utsända.

John Det ska du vara glad och tacksam för. De var Sir Daniels utsända män för att jaga mig, och Sir Daniel är din egen fars mördare.

Dick Nu är vi där igen. (*en klocka hörs*) Tyst! Vad är det?

John Någon går omkring och klämtar med en klocka. Det är ingen ko.

Dick Nej, för han rör sig snabbt, som om han var vaksam och på flykt.

John Han kommer närmare.

Dick Det är i alla fall en ensam man och ingenting att frukta, kanske rentav en munk eller eremit.

John Jag ser honom! Bevare oss väl! Han har inget ansikte!.

(*Den 'spetälske' kommer in täckt i kåpa från topp till tå och med även ansiktet täckt av en vit duk.*)

Dick En spetälsk!

John Tror du han har sett oss?

Dick Han går med käpp. Han är blind. Se så han trevar sig fram med käppen.

John Det känns ändå som om han såg oss, som om han såg rakt igenom oss.

Dick Jag medger att det är kusligt.

John Han har sett oss! Jag vet det!

Dick Nu går han vidare. Faran är över.

John Blotta beröringen med en sådan person kan innebära en lång och kvalfull död.

Dick Jag tror inte det är så smittsamt som folk i sin vidskepelse och fördom vill få det till, men sjukdomen är den hemskaste tänkbara. Denna stackare kan aldrig mera ha någon mänsklig gemenskap.

John Han kommer tillbaka! Jag hör klockan igen!

Dick Nu tystnar den.

John Där är han! Han går rakt mot oss och håller i kläppen!

Dick Alltså ser han oss. Det är något här som inte stämmer. – Halt, spetälske man! Kom inte närmare!

den spetälske (stannar och tar av sig masken) Var inte förskräckta. Det är bara jag.

Dick och John Sir Daniel!

Sir Daniel Ursäkta förklädnaden, men den är tyvärr nödvändig. Jag har kommit på obestånd. Slaget vid Risingham är förlorat, och vi måste fly för våra liv. Nu är alla

ute efter mig, och min enda tillflykt är Moat House, vart jag är på väg. Det är inte långt dit. Kom med efter mig. Ni står under mitt beskydd.

Dick Vad betyder det, Sir Daniel? Har ni förlorat alla era män? Tänker ni bli yorkare nu igen?

Sir Daniel Den där hertigen av York förtjänar inte sina framgångar, men jag har inget annat val. Jag hoppades få möta mina sex utvalda män här i skogen.

Dick De är alla döda.

Sir Daniel Vad?

Dick De föll den ena efter den andra för de fredlösas bakhåll. Jag kom för sent för att kunna varna dem och kunde tyvärr inte rädda dem.

Sir Daniel Då har jag bara tio män kvar. Hårda bud och hårda tider! Den där fördömda Ellis Duckworth! Jag har gjort honom till tiggare, fördrivit honom från hans hem, jag har bränt hans gård och jagat honom ur landet, och så kommer han tillbaka och har oförskämdheten att öppet proklamera att han skall döda mig! Maken till oförsynt fräckhet! Men han ska få! Den här gången ska han inte klara sig!

Dick Vi var nära att själva råka ut för de fredlösa.

Sir Daniel På Moat House är ni säkra. Välkomna dit. Det är inte roligt att leva som en fredlös i skogen. Har ni sovit här i natt?

Dick Ja.

Sir Daniel I denna grop? Den kunde ha blivit er grav.

John Det kändes så när ni nalkades, Sir Daniel.

Sir Daniel Som spetälsk eller när jag gav mig till känna? (*med ett grin*)

John Båda delarna.

Sir Daniel Det finns ingen anledning till fruktan för mig. Faran är över. Till Moat House kommer de aldrig.

Dick Vilka de?

Sir Daniel De som håller i gång inbördeskriget. Kom med nu. Det är raka spåret. (*går före ut.*)

Dick Jag tror inte det är någon fara, John.

John Något säger mig att det blir svårt att komma ut levande från Moat House.

Dick Vi ska nog klara det. Vi har ju ändå klarat allt hittills. (*De går ut efter Sir Daniel.*)

Akt II scen 1. Moat House.

Sir Daniel, Bennet Hatch och Sir Oliver Oates.

Sir Daniel Jag är orolig för pojken. Han riskerar allt med sina frågor.

Bennet Ändå har jag varnat honom. Han kan inte hålla på så där.

Sir Daniel Sade den döende Carter något?

Bennet Han lär ha hotat honom med att vägra släppa in prästen för att ta emot den sista bikten och smörjelsen, och ändå vägrade han säga något.

Sir Daniel Han går för långt.

Bennet Ja, han går för långt.

Sir Daniel Jag måste ställa honom ultimatum. Han måste inse och förstå att han aldrig kan få någon klarhet i frågan.

Bennet Risken är så länge han inte får det att han fortsätter ställa frågor och aldrig får veta mer än en och annan detalj, som bara eggjar honom till att gå vidare.

Sir Daniel Det är det vi måste få slut på. Annars blir det värst för honom själv. Ett ultimatum är det enda som kan hjälpa. Det är inget annat att göra. Kommer han aldrig?

Bennet Tålmod, Sir Daniel. Han är kallad, så han kommer nog.

Dick (stiger in) Ni har kallat mig, Sir Daniel. Här är jag.

Sir Daniel Det var i grevens tid. Du gör oss oroliga, Dick. Du vållar oro och irritation. Du har till och med plågat den döende Carter med dina frågor.

Dick Jag ville ha svar, i synnerhet då ingen tycks vilja svara mig.

Sir Daniel Det finns ingenting att svara. Din far är död sedan femton år, punkt, slut. Du vinner ingenting på att försöka gräva upp honom utom en köckenmödding av bara likmaskar.

Dick Men hans ande tycks vara orolig eftersom blotta nämnandet av hans namn tycks sätta panik i folk.

Sir Daniel Inte i oss som kände honom. Han var en hedersman som alltid höll sitt ord och aldrig svek sin lojalitet, men du tycks vilja sätta allt i gungning och därmed riskera allt vi gjort för dig med att riva och sprida salt i gamla sår. Det går inte. Det är otacksamt och ansvarslost.

Dick Ni har alltid varit som en far för mig, Sir Daniel, och jag har aldrig sviktat i min lojalitet till er. Jag försökte faktiskt rädda era sex män som gick förlorade i Tunstallskogen, men jag var maktlös mot de försåtliga skogsmännens lömska taktik, då de höll sig konsekvent osynliga och era män var omringade från början.

Sir Daniel Just det, min käre Dick. Vi är hårt ansatta. Kungen har förlorat troligen sitt sista slag, och alla mina män är slagna med honom. Hertigen av York har lyst mig i bann och fredlöshet, och det blir ett långvarigt besvär att försöka vinna hans nåd tillbaka. Samtidigt har vi den här skogskomplotten mot allas våra liv med fredlösa mördare myllrande i buskarna som bara lever för att få massakrera oss. Vi är i säkerhet här, men då behöver vi ingen som går och underminerar säkerheten och moralen med att sprida oro och falska rykten.

Dick Det är det sista jag vill göra. Jag vill bara veta sanningen.

Bennet Tror du mera på lösa anklagelser genom en fejt avlossad svart anonym mördarpil än på vad din välgörare försäkrar dig?

Dick Om ni ändå kunde göra det, men ni bara slingrar er från frågan.

Sir Daniel Hur kan vi få dig att tro på vårt ord?

Dick Svär er oskyldiga. Det är enkelt.

Sir Daniel Nåväl, Dick, jag svär mig oskyldig. Jag svär att jag ingenting hade att göra med mordet på din far. Är det tillräckligt?

Dick Ni var aldrig direkt utpekad av den svarta pilen, men Sir Oliver var.

Sir Daniel Nå, Sir Oliver? Tydligt måste ni också svära.

(*Tjut utanför.*)

Vad händer? Spring ut, Dick, och ta reda på vad som försiggår. (*Dick försvinner.*)

Du måste svära, Oliver. Du har inget val.

Sir Oliver Det är en fruktansvärd ed. Ni kan svära er själ åt helvetet om ni vill, och ingen kan hindra er, det är er sak, men jag är präst!

Sir Daniel Skit samma. Jag tror inte det finns något helvete att vara rädd för. Måste man ljuga för det allmänna bästa så måste man. Det är politik. Jag behöver ännu Dick för mina ändamål. Tills han blir myndig förvaltar jag rätten att gifta bort honom, och den kan säljas dyrt, men om han sviker mig måste jag dumpa honom. Antingen övertygas han om vår oskuld i hans fars olyckliga utgång, eller också måste jag sätta honom i rummet ovanför kapellet.

Sir Oliver Nej, vad som helst, men inte det!

Sir Daniel Valet är ditt, Oliver. Jag lämnar dig ensam med honom men bevakar er genom tapeten. Hans liv hänger på dig. Var lugn och övertyga honom. (*Dick kommer tillbaka.*) Nå, vad var det?

Dick En svart pil kom inflygande till borggården med ett budskap.

Sir Daniel Vad då för budskap?

Dick Jag tror att det gällde mig.

Sir Daniel Vad var budskapet?

Dick "Tvingad in i lyan."

Sir Daniel Hör på, Dick. Antingen litar du på oss och vår oskuld, eller också sticker du härifrån och gör gemensam sak med de fredlösa. Vi kan inte ha misstänksamma demoraliserande defaitister här inne under de rådande omständigheterna. Du väljer själv. Jag lämnar dig ensam med Sir Oliver. (*går*)

Dick (ensam med prästen) Nå, Sir Oliver, kan ni svära er oskyldig?

Sir Oliver Jag borde vara arg på dig för att du alls ifrågasätter vår heder och ära, men jag har medlidande med dig och går med på att svära eden för din egen skull.

Dick Jag var redan övertygad om er oskuld när den första svarta pilens anklagelse kom, men jag måste ändå fråga er: Hade ni ingen del i hans mord?

Sir Oliver Jag har ju redan svurit att jag absolut ingenting hade att göra med våldet och förräderiet mot din far! För din egen skull, pressa inte saken vidare! Jag måste gå nu. Jag är inte riktigt frisk. Låt dig nöjas med att jag har svurit eden en gång. Ta vara på dig, Farväl. (*skyndar ut*)

Dick Vad menar han? Hans sätt att svära eden var alltför övertygande om dess falskhet. Nu vet jag att båda svurit falskt och att Sir Daniel var inblandad. Men vad är det? Någon blänger på mig genom ett hål i gobelängen! Avlyssnad! Sir Daniel! Nu vet han att jag övertygats om deras brottslighet. Vad tänker han göra åt det?

Bennet (kommer in) Master Dick, ni är anmodad att byta rum.

Dick Varför det? Jag är nöjd med hur jag har det.

Bennet Rummet ovanför kapellet är mycket finare.

Dick Är det bara därför?

Bennet Fråga inte mig. Era saker har redan flyttats.

Dick Är det något särskilt med rummet ovanför kapellet?

Bennet Inte vad jag vet, men somliga påstår att det spökar där.

Dick Vem spökar?
Bennet Någon lär ha försvunnit spårlöst därifrån. Jag har varnat er, master Dick. Ta er i akt.
Dick Det gäller nog oss alla.
Bennet Alltför sant. (*fattar om honom när de går ut tillsammans*) Vi sitter alla i samma båt, men när det är inbördeskrig är alla dåraktiga nog att försöka stjalpa den.

Scen 2. Rummet ovanför kapellet.

Dick (*kommer in i rummet*) Varför har jag fått det här rummet? Det är mycket finare än mitt, men det är misstänkt. (*inspekterar*) Utanför fönstret är vallgraven, ovanför är bröstvärnet och undertill är kapellet. Det finns säkert en hemlig gång här någonstans. Det här huset är som byggt för övervakning och spionering. Nu händer det något. (*Ljudet av många fötter. Ropet: "Giv lösen!" Svaret "Gloucester". Vaktombyte och mera stöveltramp.*)

Inte är man så dum att man går till sängs och sover här, och även om man försökte sova skulle man inte kunna. Men vad är det?

(*Det knackar försiktigt på dörren.*)

John (*utanför*) Dick! Det är jag!

Dick John Matcham! Äntligen! (*läser upp och släpper genast in honom och läser efter honom igen*) Var har du varit? Jag har saknat dig! Vi har inte fått se varandra sedan vi kom hit!

John Påminn mig inte om det. Vi är båda i ständig livsfara här. Det vimlar av spioner överallt. Jag hör deras steg bakom mig i korridorerna, och jag hör dem andas bakom gobelängerna...

Dick Ta det lugnt. Här är du säker för ögonblicket, om någon kan vara det i detta hus. Vad har du fått veta? Var har du gömt dig? Vad står på?

John Vet du inte att de tänker döda dig i natt eller i morgon? Det är bara därför du har fått det här rummet.

Dick Jag tänkte nog det. Men varför? Det finns ingen vettig anledning. Jag har aldrig brustit i lojalitet mot min förmyndare, så varför skulle han vilja döda mig i sitt eget hus när han tagit hand om mig och uppfostrat mig i femton år?

John De är rädda för dig att du anar för mycket. Tror du fortfarande inte att Sir Daniel stod bakom din faders död?

Dick Nej, jag vet nu att de dödade honom. Sir Oliver svor alltför heligt på saken och så eftertryckligt att han avslöjade sig veta allting om hur det gick till.

John Han är lika rädd som alla andra. Alla lever i skräck för Sir Daniel här inne och för världen där ute.

Dick Schh! Jag hör något! (*Det hörs ljud under golvet*)

John Någon går i rummet nedanför.

Dick Nej. Det är i den hemliga gången. De kommer för att mörda mig. Låt dem komma. Jag är redo. (*laddar sitt armborst*)

John Släck alla ljusen. (*Dick* gör så.)

(*Långsamt, långsamt öppnas en lucka i golvet som sprider ljus, och man ser handen som öppnar den. Dick höjer sitt armborst för att skjuta det huvud som måste komma fram, men så hörs det nya röster.*)

Sir Daniel (*avlägset*) Den förbannade slynan har försökt rymma igen! Sök reda på henne! Hon måste finnas i borgen!

(*Luckan stängs genast, och det hörs nya springande steg och buller omkring.*)

Dick De får mycket att göra i natt. (*Rop hörs vida omkring: "Joanna! Joanna!"*)

Vem ropar de på? Här finns ingen Joanna och nästan ingen annan kvinna alls heller. Här har knappast funnits några. Har du hört talas om någon?

John Jodå.

Dick Vem är hon? Vad har hon gjort? Var hon fånge, eftersom hon försökt rymma?

John Ja, hon var fånge, men hon har inte gjort någonting. Tvärtom. Hon har bara blivit utsatt för övergrepp.

Dick Du tycks veta något om saken. Har du träffat henne?

John Nej, men vi måste båda fly härifrån. Om någon av oss blir funnen kan det bara bli döden. Vi är färdiga här.

Dick Det förstod jag redan tidigare idag, men jag ville inte lämna fortet förrän jag fått träffa dig och talat mera med Sir Oliver.

Sir Daniel (*avlägset*) Sök överallt! Hon kan ha tagit sin tillflykt till rummet ovanför kapellet!

Dick (*fattar plötsligt*) Det är du!

John Ja, jag är rädd för det. Är du besviken?

Dick Och hur du har lyckats dupera mig! Jag har betraktat dig som nästan en lillebror, omanlig med ofullkomliga lemmar, vek och försvarslös, som jag måste skydda och ta hand om, och så är du en kvinna!

Joanna Tänk att du aldrig förstod det tidigare.

Dick Jag måste ha varit blind! Men vad är då din historia?

Joanna Vi har inte mycket tid. Sir Daniel rövade bort mig från min rätta förmyndare Lord Foxham. Liksom du är jag föräldralös men rik till min egen förbannelse. Därför har Sir Daniel och Lord Foxham hela tiden haft dragkamp om rätten att få gifta bort mig och har hela tiden kört över varandra med att köpa antingen rätten till förmyndarskap över mig eller rätten att gifta bort mig. Idag skulle jag ha trolovats.

Dick Med vem?

Joanna En viss Hamley.

Dick Älskar du honom?

Joanna Jag har aldrig sett honom, men när jag försökt komma undan Sir Daniel har jag velat bli gift med honom bara för att trotsa Sir Daniel. Varje gång har Sir Daniel satt mig under hårdare bevakning, och så fick jag i Tunstall se den som han ville gifta bort mig med.

Dick Vem var det?

Joanna Du.

Dick Ödet förde oss då verkligen samman. Tänk att vi led sådana strapatser tillsammans i skogen medan jag hela tiden såg dig som en lillebror! Som sådan kom jag nästan att älska dig alltför mycket, men nu älskar jag dig ändå mer.

Joanna Det är ömsesidigt, Dick.

(Just när de skall pussas överraskas de av slag på dörren.)

Sir Daniel *(utanför)* Jag vet att hon är där inne! Öppna dörren, Dick! Låtsas inte att du sover!

(paus)

Slå in dörren karlar. De är där inne tillsammans.

(Plötsligt mera buller och bång ovanpå. Nya klampande fötter och ivriga röster. Något har hänt. Det blir tyst utanför dörren. Inbrottet har kommit av sig.)

Dick Nu har det hänt något igen. Det kan knappast vara något anfall. Kanske truppförstärkningar. Kanske nya spillror av den sargade armén som lyckats ta sig fram till borgen i natten.

Joanna Nu är vår chans att fly.

Dick Ja. Till luckan! Hjälp mig med den här sängen! Vi måste barrikadera dörren. *(Tillsammans skjuter de sängen fast i dörren. Sedan beger de sig snabbt ner genom luckan.)* Men vi behöver mycket tur för att komma levande ut härifrån.

Joanna Vi har haft tur hittills. *(De försvinner.)*

(Strax återupptas bearbetningen av dörren. Till slut lyckas Sir Daniel med ett gäng knektar bryta sig in.)

Sir Daniel Fördömt! De har barrikaderat dörren! Ös på av alla krafter, gossar! *(De lyckas omsider bryta sig in.)* De är borta! De har rymt! Fördömt! Men vi skall fånga dem! Det är bara att finkamma alla lönngångar! *(Alla ut igen i vrede och kalabalik.)*

Scen 3. Grimstone.

Ellis Låt dem hållas. Låt honom invaggas i illusionen om säkerhet. Vi har honom nu och behöver bara vänta ut honom. Snart blir han mallig igen och vågar sig ut med sina slavar till översittarknektar, och alla vägar skall då vara öppna för honom, men då skall hela landet resa sig. Det är bara en tidsfråga nu. Men vad är detta? *(Två av de fredlösa kommer bärande in på Dick som är medvetlös.)* Är det den förlorade sonen som äntligen kommit hem igen?

Lawless Vi fann honom ute i skogen. Han är illa därän. Huvudet är rispat, och han har ett skott i axeln.

Ellis Det skulle tyda på att han riskerat livet för att fly ensam ut ur slottet genom ett smärre gatlopp. Vakna, unge Shelton! Du är hemma nu.

Dick *(vaknar, svag, vimmelkantig)* Var är jag?

Ellis Du har äntligen kommit hem. Du är hos Ellis Duckworth, din fars bästa vän, som svurit att äntligen hämnas hans död. Orkar du prata? Kan du redogöra för vad som har hänt?

Dick Jag blev tvungen att lämna henne i borgen. Hon orkade inte med påfrestningarna. Vi kom ända ut, men hon kunde inte fira ner sig med repet. Jag fick

göra det ensam och föll den sista biten. Pilarna haglade omkring mig. Jag lyckades komma upp på andra stranden, men när jag sprang fick jag en pil i axeln. Är jag verkligen hos vänner? Har jag några?

Ellis De bästa du någonsin haft, och som alltid varit dina vänner sedan du föddes, de fredlösa, de rättslösa, de utstötta, de förfördelade, de förtryckta och de som ständigt har rätten att ställa krav på upprättelse.

Dick Ellis Duckworth?

Ellis Ja, det är jag.

Dick Hon blev kvar hos de etablerade roffarna.

Ellis Joanna Sedley, som Sir Daniel rövade bort från hennes rätta förmyndare. Vi vet.

Dick Men Sir Daniel får fler män hela tiden.

Ellis Oroa dig inte. Han är förklarad förrädare av hertigen av York. Det skulle inte förvåna mig om han dessutom förrått den stackars kungen. När Lancasterpartiet segrar igen förråder han väl sina tillfälliga herrar igen. Han är sådan. Han kan bara förråda. Det är det han lever på.

Dick Jag tror jag har beviset här. *(tar fram ett brev)*

Ellis (studerar det och häpnar) Var fann du det?

Dick Throgmorton. Sir Daniel skickade honom som budbärare till hertigen av York. Dina män tog honom och hängde honom. Han dinglade i min väg när jag kom förbi under min flykt. Dina män fann inte brevet. Jag fann det.

Ellis Vi tackar dig, Dick, för att du kommer som en gudasänd gåva med bindande bevis på Sir Daniels flagranta förräderi. Du är hemma nu hos äntligen hederligt folk – alla vi fredlösa här har drivits från gård och grund med orätt och har blivit desto hederligare som rättslösa, ty vi har bara vår heder kvar att leva för. Var välkommen.

Dick Tack, Ellis Duckworth.

Ellis Sköt nu äntligen om hans sår, så att han blir en hel karl igen.

Dick Och flickan?

Ellis Henne glömmer vi inte.

Dick Jag ska själv skriva ett brev till Sir Daniel med klagande av min position.

Ellis Det blir han glad åt, på min ära!

(Dick fattar hjärtligt hans hand, Ellis svarar och kramar om honom. De övriga fredlösa höjer sina bågare och skålar.)

de fredlösa Dick Shelton har kommit till rätta! Heja, heja!

Akt III scen 1. Shoreby. Sir Daniels hus.

Sir Daniel Det spelar ingen roll vad du säger. Det är min lagliga rätt att gifta bort dig med vem jag vill, och under rådande omständigheter kan jag försäkra dig om, att du aldrig kommer att bli gift med Dick, det ormynglet, som har förrått mig och blivit min dödsfiende efter allt vad jag gjort för honom. Jag kommer att göra allt vad som står i min makt för att hindra honom i sina avsikter mot dig och för att få honom

likviderad. Han har utmanat mig på liv och död och lovat att till varje pris se mig död innan du blir förd till altaret av någon annan...

Joanna Har han skrivit till er?

Sir Daniel Han är åtminstone ärlig nog att tillkännage sina avsikter och klargöra sin position. Därmed är det kört. Han är vår dödsfiende på liv och död.

Joanna Han är er dödsfiende, inte min.

Sir Daniel Det hjälps inte. Du blir gift med earlen av Shoreby ändå. Det är så bestämt. Avtalet är klart. Du kommer inte undan. Du blir hans sexslav på livstid.

Joanna Ni är omänsklig!

Sir Daniel Nej, jag bara använder mig av min lagliga rätt, och ingen kan ta den ifrån mig.

Joanna En laglig rätt ni tillskansat er med olagliga medel genom rofferi och våld och svindel!

Sir Daniel Det spelar ingen roll. Den lagliga rätten är min. Du blir gift, Joanna Sedley, med earlen av Shoreby...

Joanna Den skurken!

Sir Daniel Och din kära Dick kommer inte att kunna hindra det utan snarare få en pil i ryggen före mig!

Joanna Var inte så säker!

Sir Daniel Jo, jag är säker. Din Dick är biltog och fredlös. Han har ingen mänsklig rättighet i världen. (*Hon brister ut i gråt och kastar sig på sängen.*) Ja, lipa du. Som lady Shoreby lär du sedan torka ut till förtvining. Huvudsaken är att jag får mina pengar för dig. Ingenting annat spelar någon roll, ty hela världen är ändå hopplöst genomrutten, och få människor är nu värda att få leva. Därför har vi inbördeskriget, som en välbehövlig naturlig förbannelse för utrensning av alla rötägg. De kloka skor sig på saken. De andra går under och befriar världen från sin värdelösa närvaro. Lipa du, Joanna. Lipa så länge du kan tills du blir lika torr som en gammal ungmö. (*går och slänger igen dörren efter sig*)

(*Efter en stund kommer hennes väninna försiktigt in.*)

Alicia Psst, Joanna!

Joanna (*hämtar sig, ser upp*) Vad är det?

Alicia En vän är på besök. (*visar in Dick förklädd till franciskanermunk. Han viker genast tillbaka luvan.*)

Joanna Dick!

Dick (*skyndar i hennes famn*) Min älskade! Alla våra försök att befria dig har misslyckats, men vi ger aldrig upp.

Joanna Jag blir gift i morgon här nere i kapellet.

Dick Alla himlens makter uppreser sig där emot.

Joanna Tror du det hjälper?

Dick Det får bara inte ske.

Joanna Men det sker.

Dick Det får vi se då.

Joanna Om vi lever.

Dick Vi måste leva. För varandra. Vi har ingenting annat att leva för.

Joanna Du har rätt. Allt annat bara dödar man för. För kungen och York, och Sir Daniel för pengar.

Dick Jag måste gå. Vi måste förhindra ett hädiskt och naturvidrigt bröllop.

Joanna Tror du att du kan göra det?

Dick Jag har alla laglösa vänner på min sida.

Alicia Ni kommer inte ut härifrån. Ingen släpps ut i undantagstillståndet. Er enda möjliga väg är genom kapellet, där bröllopet ska stå i morgon. Någon ligger lik där, så där pågår en likvaka. Ni kan sälla er till bröderna.

Joanna Sir Oliver är där.

Dick Då får jag äntligen träffa och tala med honom igen. Detta kan vara ett gyllene tillfälle.

Alicia Eller motsatsen, en dödsfälla. Tag vara på er.

Dick (omfamnar Joanna en sista gång och kysser henne) Jag ville bara påminna dig om att jag finns.

Joanna Tror du att jag någonsin har glömt bort det?

Dick Man kan aldrig vara för säker. Nu är jag säker.

Joanna Vad som än händer i morgon är jag din.

Dick Din brudgum har fått en varning med den svarta pilen. Han vet vilken risk han tar om han försöker genomföra bröllopet.

Joanna Hoppas då för hans egen skull att han backar.

Dick Ja. En sista kyss... (*de kyssas*) Önska mig lycka till.

Joanna Med allt mitt hjärta och hela min själ. (*Dick försvinner.*)

Alicia Han kommer att lyckas med allt. Han kommer att vinna dig till slut.

Joanna Men det ser illa ut.

Alicia Det gör det alltid för ögonblicket.

Scen 2. Kapellet. Pågående likvaka.

(Ett antal bröder samlade runt altaret och kistan. Sir Oliver är en av dem. Dick, hölj med luva som alla de andra, slår sig ner på knä bredvid honom, puffar till honom)

Sir Oliver Vad är det?

Dick Det är Dick.

Sir Oliver (förskräckt) Dick! Du kommer som en förbannelse!

Dick Jag måste ut härifrån.

Sir Oliver Omöjligt. Jag vet ju varför du är här. Du kan inte förhindra bröllopet. Eftersom jag vet vem du är kan jag omöjligt låta dig gå innan bröllopet är över, utan du måste sitta här snällt hela natten. Sedan när bröllopet är över kan jag låta dig gå i frid. Det är allt jag kan göra för dig. Du måste tro mig. Jag hade ingenting med din fars död att göra.

Dick Hur var du då inblandad?

Sir Oliver Man kan skickas att utföra ett uppdrag som man inte vet vad det går ut på. Jag erkänner mig skyldig till att ha lurat din far till hans död, men jag visste inte att jag gjorde det. Det visade sig till min evärdliga fasa först efteråt. Tror du mig?

Dick Jag tror dig.

Sir Oliver Tack för det. I gengäld skall jag göra vad jag kan för att rädda ditt liv. Men du måste hålla dig i skinnet. Om du försöker sabotera bröllopet är du pantad.

Dick Tack, Sir Oliver. Jag skall inte försöka påverka bröllopet på något sätt.

Sir Oliver Sitt bara kvar här alldeles stilla. Jag lovar att inte tala om för Sir Daniel att du är här. Då skulle fan komma lös i kyrkan.

Dick Tack, Sir Oliver. *(Denne går.)*

Så jag är instängd här och skall tvingas bevittna bröllopet mellan min tillkommande och en av landets värsta skurkar? Trevligare kan man ha det. Sir Oliver menar väl men är dum i huvudet och ser inte sitt eget bästa.

Lawless (kommer in, även förklädd i munkdräkt, slår sig ner bredvid Dick) Ellis är här.

Dick Tillbaka?

Lawless Ja. Han har svurit att förhindra det vidriga bröllopet.

Dick Du tänder ett hopp i mitt hjärta och räddar mitt liv. Alla gudar är då inte döda.

Lawless Men Sir Oliver är hos Sir Daniel.

Dick Jag vet. Han har lovat att inte förråda mig.

Lawless Tror du på honom?

Dick Har jag något val? Jag måste. Du kommer heller inte ut härifrån. Ingen slipper ut. Undantagstillstånd.

Lawless Jag vet. Det är den där dvärgen i kistan där. Han var spion åt Sir Daniel. Någon stack en kniv i honom.

Dick Jag vet. Det var jag.

Lawless Kom han på dig?

Dick Nej, jag kom på honom. Han tjuvkikade på Joanna.

Lawless Rätt åt honom.

Dick Jag fann ett intressant brev på honom som han aldrig hann leverera till hertigen av York, där vår riddare förklarar sig byta sida.

Lawless Ännu ett förräderi.

Dick Jag lämnade en lapp på dvärgens lik med en svart pil och en varning åt lorden att inte gifta sig med Joanna.

Lawless Tror du han lyder den?

Dick Nej.

Lawless Värst för honom.

Dick Vi får se. Vi är fast här. Vad som än händer slipper vi bli medbrottslingar, men vi blir desto närmare vittnen.

Lawless Det blir spännande att få se Ellis Duckworths bröllopspresenter.

(De lutar sig tillbaka, kopplar av och sover. Blackout. Sakta börjar dagen ljusna, och folk börjar komma till kyrkan. Angenäm bröllopsmusik. Höga gäster. Sir Daniel i sin ståtligaste stass, tar artigt emot gäster och är hur belevad som helst, visar alla sina bästa sidor som en riktig herreman och verkar till fullo vara nöjd och stolt och njuta av dagen.)

Så kommer bröllopsföljet in, en strålande festprocession med lord Shoreby uppblåst som en påfågel, Joanna blek och nervös vid hans sida, tämligen förskrämd. Sir Daniel hälsar dem med hjärtligaste generositet och ärar lorden med kungliga bugningar. Han återgår till sin bänk, och paret nalkas altaret, där även Sir Oliver, som skall viga dem, har klätt upp sig och uppträder så värdigt som möjligt, nästan som en biskop, men har svårt för att dölja att han är nervös.

Paret skall just stiga fram till altaret, musiken tystnar, och prästen ska sätta i gång ceremonielet, när plötsligt fyra grönklädda män uppträder på läktaren ovanför och avfyrrar fyra pilar. Två genomborrar lorden, som dör omedelbart, en snuddar vid Sir Daniels ansikte, och den fjärde träffar honom i den vänstra underarmen. Totalt kaos utbryter genast, men de fyra bågskyttarna är omedelbart försvunna.)

Sir Daniel (vrålar) Grip mördarna!

Sir Oliver För sent. Men unge Richard Shelton här kan veta något om saken.

Sir Daniel Dick! Den ohängde fredlöse ärkeförrädaren och blasfemiskt utklädd i munkdräkt! Naturligtvis är det han som står för hela komplotten! Han hade motivet! Han har själv gjort anspråk på Joanna Sedleys hand!

Dick (lugnt) Om någon här är en förrädare och i synnerhet mot mig är det Sir Daniel Brackley. Jag har kommit hit i fred utan några som helst onda avsikter, vilket Sir Oliver Oates kan vittna om som tog emot mig på det villkoret när jag sökte fristad, vilket kyrkan är skyldig att garantera mig. Det är riktigt att jag älskat och friat till Joanna Sedley, men det är inget brott. Dessutom har hennes rätta förmyndare, som ligger sårad på en annan ort, bekräftat att jag är hennes rätta blivande make, då den som var det förut givit upp sina anspråk. Denne tragiskt mördade brudgum pådyvlades bruden med våld av Sir Daniel Brackley, som även bemäktigat sig Joanna Sedley och rätten att gifta bort henne med våld.

Sir Daniel Jag uppfostrade dig! Jag gav dig allt, och du har bara tackat mig med världens gemenaste och lömskaste förräderi! Jag har närt en orm vid mitt hjärta, som nu stinger England till döds!

Dick Har ni ett hjärta, Sir Daniel? Kanske att ni hade ett hjärta innan ni mördade min far, vilket ni gjorde bara för pengar, på samma sätt som ni bara åtog er förmyndarskapet för mig för snöd vinnings skull, för att kunna komma åt min ärvda förmögenhet. Det är riktigt att ni gav mig ett liv och en gedigen uppfostran med assistans av den gode Sir Oliver Oates, och det var jag alltid tacksam för, och jag var er alltid lojal tills ni försökte mörda mig, när jag började forska i min faders död. Jag anklagar er härmed för mordet på min far och för att ha satt er i besittning av min gård och mina skatteintäkter, och det inför hela den heliga kyrka och dess församling som jag här åberopar min rätt till fristad hos.

Sir Daniel (vrålar) Han är fredlös! Han har ingen talan!

Lord Risingham Min bästa riddare, om ni ursäktar att jag konstaterar det, men er egen häftighet talar i någon mån emot er.

Joanna (kastar sig på knä för honom och omfamnar hans knän) Ers nåd, jag är här som den mannens fånge. (pekar på Sir Daniel) Han rövade bort mig från de mina, och sedan dess har den enda som försökt hjälpa mig med nåd och tröst och vänlighet varit

Richard Shelton, som nu Sir Daniel till varje pris vill tillintetgöra. Om han igår uppehöll sig i mitt hus så var det på min enträgna begäran, och han hade inget ont i sinnet. Medan han trodde att Sir Daniel var honom en god förmyndare kämpade han lojalt för honom mot den Svarta Pilens män, men när Sir Daniel sedan försökte mörda honom måste han fly för sitt liv, och han hade ingenstans att ta vägen utom att söka skydd hos de fredlösa. Om han har råkat i dåligt sällskap, vem är då skyldig, gossen som blev brutalt behandlad av sin förmyndare, eller förmyndaren som svek sitt lagliga uppdrag?

Dick Jag överlämnar mig åt er som er fånge, Sir, och anbefaller mig åt er nåd och adliga rättvisa.

Alicia (faller också på knä för lorden) Jag kan intyga att min väninna talar sanning. Det var jag som släppte in honom i huset på hennes anmodan.

Risingham Sir Daniel, detta tycks vara en komplicerad affär som torde utredas. Richard Shelton har rätt att söka fristad i kyrkans hägn och släpper detta med att ge sig i mitt våld. Han är därmed min fånge och ingen annans. Ta hand om honom, män! (Några av hans män tar hand om Dick och för ut honom.) Beträffande er myndling här, som genom er vilja skulle ha gift sig idag mot sin vilja, tycks det förekomma en del frågetecken kring hur ni förvaltat era lagliga förmynderskap. Vi får återkomma till det sedan. Nu är det bäst att ni går hem och sköter era sår. Vi är färdiga här. Låt kyrkan ta hand om liken. Två på ett dygn är en aktningsvärd statistik. Sir Oliver Oates, ni får mycket att göra.

Sir Oliver Jag är rädd för det. De dåliga tiderna ställer till det för oss.

Risingham Skyll på de dåliga tiderna. Är då människan själv icke ansvarig?

Scen 3.

Lawless Vi blir förmodligen hängda tillsammans, Dick.

Dick Jag tror det också. Vi har knappast något annat att ta för givet.

Lawless Det var roligt så länge det varade.

Dick Å andra sidan, allt elände har ett slut.

Lawless Det enda goda slutet är det som fortsätter trots allt.

Dick Kallar du det ett gott slut?

Risingham (kommer in) Lawless, som du kallar dig, du har kanske själv glömt att du en gång kan ha haft ett hederligt namn, du har tagits på bar gärning som en av de fredlösa utklädd till munk, och du var kunnig om de fredlösas planer men gjorde ingenting för att förhindra katastrofen med blodbadet i kyrkan. Det finns inget hopp för dig. För ut honom.

Lawless Jag är oskyldig!

Risingham Min vän, du må till och med vara oskyldig till din egen fredlöshet, vilket inte gör dig mindre biltog för det. Dina brott genom överfall och stölder finns väl dokumenterade sedan tjuo år tillbaka. För ut honom! (Han förs ut.)

Richard Shelton, jag kände din far som en oförvitlig man, varför jag måste ge dig en chans. Men du har ett berg av anklagelser emot dig. Du umgås med rövare och mördare. Du har bevisligen fört krig mot kungen. Du är misstänkt för att piratmässigt ha stulit ett fartyg. Du har överraskats förklädd i din fiendes hus. En man blev mördad samma kväll.

Dick Tillåt mig att tillstå det mordet. Här är beviset för att jag utförde det. (*tar fram ett brev ur fickan*)

Risingham (*öppnar det, läser det och häpnar*) Har du läst det?

Dick Ja.

Risingham Är du för York eller Lancaster?

Dick Ärligt talat har jag aldrig tagit ställning för någondera. Jag antar att jag är för York.

Risingham Du vet alltså inte. De enda vettiga i inbördeskriget är de som håller sig utanför. Du har tydligen dragits in i det utan att själv förstå det, vilket är förståeligt med din ungdom. Men förstår du vad detta brevet innebär?

Dick Det innebär att lord Shoreby, som officiellt står på kungens sida, har förrått honom och övergått till York.

Risingham Och varför visar du det för mig?

Dick Bör inte alla förrädare avslöjas, vem de än förräder?

Risingham Du har rätt. Vad som mest talar mot dig är dock att din förmyndare Sir Daniel oförsonligt kräver din omedelbara hängning som förrädare mot såväl välgörare som krona och kyrka, och han är en mäktig bundsförvant och omistlig kraft på vår och kungens sida. Hans ord väger tungt.

Dick Gör det? (*räcker fram ett nytt brev. Risingham tar tveksamt emot det.*) Är hans trohet verkligen så oförvitlig? Har han inte bytt sida exakt lika många gånger som lyckan och initiativet i inbördeskriget bytt sida?

Risingham Det ligger något i vad du säger, men på sista tiden har han varit berömvärdt trofast mot huset Lancaster. Till och med under våra senaste motgångar när Risingham föll stod han fast. Men vad är detta? (*har öppnat brevet och häpnar*) Har du läst detta också?

Dick Ja.

Risingham Förstår du vad det innebär?

Dick Det är solklart. Det är ers nåds egna gods han erbjuder lord Wensleydale av det Yorkska partiet.

Risingham Det är en skändlighet! Det är en avgrund av lömskhet! Det är en kniv i ryggen på Lancaster, utdelad av en av drottningens mest betrodda riddare! Min son, vad kan jag göra för dig? Jag har inget annat val än att ge dig fri under dessa nya sensationella nyhetsrön och uppochnervända omständigheter, men vad kan jag mera göra för dig?

Dick Befria den stackars broder Lawless.

Risingham Min käre Dick, nu gör du dig besvärlig. Han är en inpiskad skojare som förverkat sitt liv sedan 20 år. Han är en professionell brottsling och kan inget annat än mörda och röva och lura folk på pengar.

Dick Han är faktiskt en före detta äkta franciskanermunk som tvingades lämna sitt kloster när abboten kom på honom med att märka samme abbots förskingringar. Han stred med den tappre kung Henrik i Frankrike och stred till och med mot den beryktade jungfrun av Orleans.

Risingham Var hon en häxa eller inte?

Dick Det kan inte jag bedöma. Jag var inte med. Allt jag vet är att hon bara var 18 år gammal och brändes för att hon gick i karlkläder. Är det ett brott? Skall Sir Daniel bränna sin skyddsling Joanna Sedley för samma oerhörda brott?

Risingham Nej, det skall han inte. Han skall befrias från alla sina förmynderskap och ställas inför rätta för högförräderi. All hans makt och härlighet, skrytsamhet och översitteri är bara en falsk såpbubbla som har spruckit. Han är mera värdelös än din fredlöse vän Lawless, som är hederlig i jämförelse. Ta din vän och gå. Försvinn långt härifrån tills vi avslutat kapitlet Sir Daniel Brackley, den värste skurken av alla. Men ta det försiktigt. Lev underjordiskt med de fredlösa ett tag till.

Dick Som ni befäller, ers nåd.

Risingham Det har varit ett nöje att få träffa dig och göra din bekantskap. Du är lik din far. Jag hoppas vi ses igen framöver.

Dick Det lär vi nog göra, ers nåd.

Risingham Gå nu. Lawless väntar på dig. Han kan vägarna. (*Dick går.*)

Vilken infam ärkeskurk vi hela tiden främjat vid regeringens högsta kretsar! Han har hela tiden planerat förråda hela armén åt den lömska familjen York av bara makttörst och girighet! Han har satt sig över samhällsordningen och lagen och manipulerat dem enligt eget skön för att bara själv roffa åt sig mera makt och pengar! Vilket monster till skenhelig förrädare! Och det skulle till en oskyldig grabb som ingenting förstår av politik att avslöja honom genom att själv oförskyllt bli hans offer. Detta bådar inte gott för huset Lancaster.

Akt IV scen 1.

Joanna Vad är det som pågår? Vad är det för larm och skrik från staden?

Alicia Den har tydligen angripits. Den brinner.

Joanna Vad ska vi göra?

Alicia Det är inte mycket vi kan göra.

Sir Daniel (bryter brutalt in) Gör er redo för evakuering. Hertigen av Gloucester är här med en armé som tagit staden med överraskning. Vi har ingen chans. Det är bara att ge sig av.

Alicia Försvaras inte staden?

Sir Daniel Din farbrors motanfall är menlösa.

Alicia Sviker ni honom, Sir Daniel?

Sir Daniel Nej, jag bara räddar mitt eget skinn.

Alicia Och lämnar honom och staden åt sitt öde?

Sir Daniel Ni får gärna stanna här och förgås med staden om ni vill. Efter dess erövring följer dess plundring. Jag erbjuder er säker eskort om ni följer med mig. Om ni stannar kvar har ni ingen säkerhet att vänta.

Alicia Och min farbror?

Sir Daniel Han försvarar staden tills han stupar. Ingenting kan rädda honom.

Joanna Vi har inget val, Alicia. Vi följer med er, Sir Daniel, om ni tar oss till Hollywood.

Sir Daniel Det var just dit jag själv hade tänkt mig. Jag har stöttat huset Lancaster alltför länge. Jag skulle ha bytt sida för länge sen, men jag fick aldrig något svar från hertigen av York. Han har antingen glömt mig eller ignorerat mig. Nu går jag under med det sjunkande huset Lancaster. I bästa fall kan jag rädda något med mig till Frankrike. Hollywood är nu det enda säkra stället för mig tills vidare.

Joanna Kommer du med, Alicia?

Alicia Om valet är att stanna kvar mitt i stadens plundring och bli utsatt för våldtäkt och kanske mord har vi verkligen inget annat val. Sir Daniel, vi måste motvilligt lita på er.

Sir Daniel För en gångs skull är ni förnuftiga, mina damer. Jag har lovat er säkerhet, och den borgar jag för hela vägen fram till Hollywood. Vad som följer där kan ingen veta något om.

Joanna Gott, Sir Daniel. Vi är redo.

Scen 2. En krog mitt i förödelserna.

Lawless Du har gjort karriär, Dick. Du har blivit adlad. Du har deltagit med förtjänst i våldtäkten på staden med alla dess kvinnor. Du har avgjort slaget om Shoreby med att stå pall på barrikaderna. Sir Daniels hus är plundrat och förstört. Känns det inte gott?

Dick Sir Daniel och damerna var försvunna.

Lawless Han har förlorat allt, och du har förlorat allt. Nu är ni jämspelta, men han har tagit med sig din dam. Lord Risingham, som skulle ha blivit din nye välgörare och ställt Sir Daniel inför rätta, är död, skarprättad av den framgångsrike puckelryggen Richard av Gloucester, Englands näste kung, om han får som han vill, och du har hjälpt honom till segern. Känns det inte gott?

Dick Sluta nu.

Lawless Du är så ung, Dick, så ung och grön och oskyldig. Du vet ingenting och anar ingenting men börjar gradvis bli vuxen och inse livets falska mening, som bara är den ljuva lögnens vilseledande dikt, som ständigt leder hela världen åt helvete i ständigt nya meningslösa självdestruktiva och värre krig. Men du är riddare nu, Dick, dubbad av själve puckelryggen. Hur känns den strålande äran?

Dick Därför sitter jag här med dig, Lawless, och super, för du vet något om dess fullkomliga tomhet.

Lawless Jag var med den verkligt ärorike Henrik i Frankrike, när han gjorde sin son till kung av Paris. Den sonen har jag sedan följt med på avstånd i hela hans långa tragedi, ty han är gammal nu och har som ingen annan fått uppleva livets medgång och motgång, uppgång och nedgång. Han föddes som den mäktigaste fursten i världen som kung av England och Frankrike, och där började hans vandring utför. Hans liv var bara bortskämdhet till att börja med, och det lönar sig aldrig. Sedan kom den där bondflickan och befriade Frankrike och körde ut oss engelsmän därifrån med besked, medan vi i stället började slåss med varandra här hemma. Det var den högfärdige hertigen av York som började ifrågasätta huset Lancasters legitimitet, som om hans egen kunde vara säkrare. Så började det, och sedan har Rosornas Krig bara blivit värre hela tiden, och det har snart gått 30 år under ständig förvildning av landet, medan sådana som Sir Daniel vuxit sig rika och stinna som mäktiga gamar på de ständigt växande massorna av as och rofferimöjligheter, medan fler och fler hederliga människor tvingats till fredlöshet eller döden, antingen genom svält, hängning eller stupande i brödrastrider, medan ur detta apokalyptiska kaos en ny makt växer fram, den hänsynslöse Richard av Gloucester, som nu förvandlat Shoreby till ett rykande helvete av förödelsens styggelse, plundring, brand och våldtäkter utan tal, och det har gjort dig till riddare.

Dick Sluta nu.

Lawless Förlåt mig, broder, men jag bara ömkar mig över dig. Du förlorade allt men får en ny ära genom hertigen av Gloucester, som gjort dig till riddare och som tvivels utan kommer att bli kung sedan han både nackat den gamle sinnessvage kung Henrik och hans lovande son Edward. Det är allt vad inbördeskriget lärt den oöverbannelige hertigen: att döda och det hänsynslöst, och det är det enda han kan, och det är det enda han kommer att kunna även när det blir fred. Säg mig då, min gode Dick, var då inte livet bättre som fredlös?

Dick Jo.

Lawless Men fredlöshetens tid är förbi. Nu när York segrar över Lancaster behövs inte längre det fria brödraskapet med dess svarta pilar, som redan har dödat fler än vad de avsåg. Ellis Duckworth får tillbaka sina rättigheter och privilegier, och du får tillbaka alla din fars egendomar, och dessutom är du nu riddare och etablerad i den nya tidens ordning. Känns det inte gott?

Dick Det känns, min gode broder Lawless, som om vi hade missat allt på vägen.

Lawless Precis. Du börjar bli vuxen. Du börjar lära dig och inse något. När vi brände den där bondflickan i Rouen och förlorade Frankrike ställde jag mig frågan: är det detta vi har krigat för i hundra år? Men du har ännu kvar din jänta. Varför ger du dig inte av och räddar henne?

Dick Det är det jag skall göra. Hertigen har gett mig 50 män att ta upp jakten på Sir Daniel med.

Lawless Det låter höra sig. Du har ännu mycket kvar att göra. Din dam sviker dig aldrig, så länge du inte sviker henne. Du kan ännu vinna henne och med hennes

kärlek ta dig ut ur det här sociala slaveriet av beroende under politiska övermakter. Själv kommer jag att sörja för resten av mitt liv det fria livet som fredlös.

Dick Vi återkommer, broder Lawless. Jag måste fortsätta kriget.

Lawless Ja, ta upp jakten på Sir Daniel och fäll honom som ett flyende villebråd. Det är det enda han har kvar att göra i sitt liv: att fly tills han stupar.

Dick Jag kommer tillbaka, Lawless.

Lawless Det tror jag nog. Förlorade söner kommer alltid tillbaka. *(lägger huvudet mot bordet och somnar, när Dick bryter upp.)*

Akt V scen 1. Towern.

Richard Jag förstår inte vad du vill åstadkomma.

Dick Jag vill bara se honom innan det är för sent.

Richard Du kommer då i sista minuten.

Dick Hur så?

Richard Vad menar du?

Dick Är han döende?

Richard Nej, men han skall dö.

Dick Varför?

Richard Ifrågasätt mig inte.

Dick Jag ifrågasätter ingenting. Jag bara undrar.

Richard Du undrar för mycket. Förstår du inte att hans dagar är räknade? Han var otillräknelig från början, och ingenting kan förändra hans öde till det bättre, bara till det sämre, som det har gjort under hela hans liv.

Dick Jag skulle ändå vilja ge honom en chans, om ni inte misstycker.

Richard Gå in nu, innan jag ångrar mig. *(släpper in honom i cellen, till en äldre melankolisk fånge, som en gång var en konung.)*

Dick Hur står det till, ers majestät?

Henrik Jag är inte något majestät längre och har egentligen aldrig varit det. Har ni kommit för att beklaga mig eller håna mig?

Dick Varken eller, men eftersom jag hade ett tillfälle ville jag inte missa chansen att besöka er.

Henrik Och varför tror ni hertigen beviljade er önskan?

Dick Det undrade faktiskt jag också.

Henrik Därför att han vet att ni i så fall troligen blir den sista person som får se mig i livet.

Dick Hur så?

Henrik De tänker mörda mig.

Dick Varför tror ni det?

Henrik Jag vet det.

Dick Hur vet ni det?

Henrik Jag har alltid vetat det. Jag har alltid vetat att jag skulle sluta så här.

Dick Menar ni att ni varit fatalist hela livet?

Henrik Jag föddes till konung av England och Frankrike utan att jag visste någonting om mig själv. Först gradvis som barn stod det klart för mig att jag fötts till den högsta ställningen i världen utan att jag gjort något för att förtjäna det, och då kände jag genast, att jag kommer att få betala för det här, just för att jag inte förtjänat det.

Det gick väl bra så länge jag var barn och växte upp, hela världen skämde bort mig, jag var tidernas gullpojke, och ingenting kunde rubba min ställning. Och så blev jag krönt till kung högtidligen och bortgift med den bästa drottning någon kunde få, men i motsats till mig var hon härsklysten och tålde ingen konkurrens på området. All den makt jag fötts till och som tillkom mig allenast, och som jag egentligen aldrig varit intresserad av, tog hon över och på sig att förvalta i mitt ställe, och hon var åtminstone handlingskraftig, men hon skulle aldrig ha gjort sig av med min farbror Humphrey. Se nu vem de fick till hertig av Gloucester i hans ställe.

Varför tror ni Richard av Gloucester släppte in er? Kan ni gissa det?

Dick Varför inte om inte av nåd?

Henrik Är ni så naiv? Det var naturligtvis för att tillfredsställa sin sadistiska grymhet och ge er nöjet att få se mig livslevande under mitt livs sista ögonblick innan han tar livet av mig. Vi är alla i hela landet offer för hans grymhet, och han njuter av det. Det är därför vi är det.

Dick Ändå klagar ni inte över den orättvisa som vederfarits er utan verkar tvärtom ganska liknöjd inför ert öde.

Henrik Endast den som själv skapar sitt öde kan bemästra det. Jag gjorde ingenting för att bli kung, medan jag lät alla andra som ville det härska i mitt ställe, då jag egentligen inte alls var intresserad. Så när det sedan gick illa för alla i landet var det åtminstone inte mitt fel, utan det var enbart de andra som fick ta ansvar för det, och det var uteslutande huset Yorks. Jag tror att de kommer att få sota för det lika mycket som jag, fastän jag är utan skuld.

Dick Varför ville ni då inte regera?

Henrik Därför att politik och makt är något sjukt. Se vilket elände det har ställt till med för båda våra länder. Hundra års krig! Jungfrun av Orleans och förföljelsen av henne! Alla de tusentals familjer som berövats fäder och bröder och söner! Bara förstörelse och död i hundra år för England och Frankrike! Tror ni jag var så galen att jag ville ta ansvar för det, när jag såg att det bara handlade om krig och våld och egoism och självförhävelse i fåfångans vanvettiga namn? Nej, jag vågar berömma mig av att jag var för klok för det, vilket kanske blir mitt livs enda bestående berömmelse, hur litet den än är värd.

Dick Det bekräftar mina misstankar. Fastän ni var en svag och vacklande kung som egentligen aldrig kunde företa er någonting var ni klokare än någon annan i hela Frankrike och England.

Henrik Tack för det. Det låter nästan som ett erkännande.

Dick Jag måste i sanningens namn ge erkännande åt er mänsklighet i en omänsklig värld av, som ni säger, bara krig och förstörelse.

Henrik Det är det jag menar. Så ni kommer att vittna om mig för framtiden, att jag åtminstone aldrig deltog i någonting ont?

Dick Lita på det.

Richard (kommer in och avbryter) Det räcker, mina herrar! Audiensen är slut! Dick, far hem och håll dig utanför i fortsättningen.

Dick (till Henrik) Min konung, jag blir inte ensam om att värna om ert minne.

Henrik Tack, min vän.

Dick (till Richard, när de går ut) Vad har ni att frukta av honom? Han är fullkomligt harmlös.

Richard Det spelar ingen roll. Han har fortfarande titeln kvar. Så länge han har den är han det största hotet mot huset York.

Dick Om ni fruktar honom så mycket, hur tror ni då ni kan bli av med honom fastän ni dödar honom?

Richard Är du lika galen som han?

(Dick går utan ett ord.)

Har allt vad vi gjort för att störta huset Lancaster bara gjort honom till en Lancastrian? Nåväl, han inser nog sitt eget bästa och stannar hemma i fortsättningen. Men kungen måste dö i morgon. Det är bäst jag mördar honom själv. Sedan har han ingen annan kvar i familjen än sin gamla änka, ett spöke av en moder. – Det är bäst jag dödar honom genast, innan någon annan kommer hit och vill träffa honom. Han är ju ändå färdig, och hans son måste längta efter honom. *(drar sitt svärd och går in i cellen.)*

Scen 2. En vacker glänta i skogen. Dick kommer in på en morgonpromenad.

Dick Vad livet plötsligt är vackert! Lord Foxham har gett mig Joanna till brud, det fattas bara bröllopet, och jag slipper mera delta i de politiska störningarna av landet. Richard av Gloucester har gett mig fri, han finner mig oduglig för hans hårda regemente, jag är för blödig, säger han, en kvinnokarl och hopplös politisk oskuld, och det är lika bra att jag förblir det. Men vem rör sig i buskarna? Halt!

Sir Daniel (i spetälskemundering än en gång) Det är bara jag, Dick.

Dick Jag känner igen dig. Är du då på flykt nu igen?

Sir Daniel Jag är på väg till Holywood, min sista möjlighet till tillfällig fristad här i landet.

Dick Den vägen är stängd för dig.

Sir Daniel Så även du utesluter mig ur den mänskliga gemenskapen? Huset York vill se mig avrättad, och huset Lancaster betraktar mig med avsky för att jag övergav dem i Shoreby och lät lord Risingham duka under utan undsättning. Jag har ingenstans att ta vägen. Ta livet av mig då, Dick, och avsluta mig en gång för alla.

Dick Du får bege dig vart som helst men inte till Holywood.

Sir Daniel Jag vet. Du har försäkrat dig om din blivande maka där. Ni passar bra ihop trots allt. Jag avsåg henne faktiskt från början åt dig, men sedan började du tredskas, och jag måste finna en annan lösning. Det hade kunnat sluta bättre än så här, Dick.

Dick Ja, om du hållit dig till huset Lancaster hela tiden och aldrig vänt dig emot mig. Hur dog egentligen min far? Varför har du aldrig velat svara på den frågan?

Sir Daniel Det var en olyckshändelse. Det var inte meningen att det skulle gå så. Han blev besvärlig. Precis som du ställde han för många frågor. I krig får man inte ifrågasätta vad som bjuds. Det var i början av inbördeskriget. Sir Humphrey av Gloucester var mäktig då men störtades av kung Henriks ampra drottning, dottern till kungen av Provence, en lika bestämd kvinna som den där tonåriga häxan som befriade Frankrike. Din far ställde sig på Humphrey av Gloucesters sida. Det gick inte. Han måste avlägsnas.

Dick Vem gjorde det?

Sir Daniel Ingen ville göra det. Alla var oskyldiga. En lejd mördare försvann genast. Idag har alla glömt honom.

Dick Sir Oliver Oates?

Sir Daniel Ja, han skickade din far i döden, det bakhåll som blev hans död, men han var omedveten om det. Han bara lydde order.

Dick Av dig?

Sir Daniel Av vad som var de tvingande omständigheterna.

Dick Så i inbördeskrig är ingen ansvarig vare sig för konsekvenserna eller hur det över huvud taget kan inledas?

Sir Daniel Ja, Dick, det är ungefär så inbördeskrig fungerar, som en sjukdom som förintar sig själv, tills alla har dödat alla.

Dick Gå i fred, Sir Daniel. Jag vill ingen människa något illa mer, ty jag har ett nytt liv att leva för med min blivande hustru.

Sir Daniel Jag vet. Jag lämnar er i fred. Lev lyckliga om ni kan under den nya regimen, men din herre Richard av Gloucester lovar inte precis något gott.

Dick Jag har ingenting med honom att göra.

Sir Daniel Men han lär ha gjort dig till riddare.

Dick En tom titel, precis som din.

Sir Daniel Kanske du av detta har lärt dig något om världens fåfänga. Jag, som drev så många i fredlöshet, måste nu själv som fredlös försöka ta mig ur landet. Det jämnar alltid ut sig till slut. Farväl, Dick. Förlåt att jag svek dig. (*går patetiskt vidare*)

Dick Det är något beklagansvärt över honom. En så stor och mäktig man, och nu en krypande råtta i förklädnad. Det är patetiskt.

(*Plötsligt ljuder en bågsträng, och Sir Daniel, precis innan han hunnit ut, blir träffad i ryggen och stupar. Dick skyndar genast fram, tar hand om Daniel och försöker se vad han kan göra åt saken.*)

Sir Daniel (döende) Är – pilen – svart?

Dick Ja, Sir Daniel. Den är svart.

(*Sir Daniel rosslar och dör i kramper.*)

Ellis (stiger fram ur snåren) Det var den sista svarta pilen, Dick. Brödrskapet är upplöst, då det inte behövs mer. Rosornas krig håller på att avsluta sig självt genom sina sista tragedier. Jag vill inte vara med längre. Du gjorde rätt som lät honom gå och gav honom förlåtelse. Jag gjorde fel, det inser jag nu, som hakade upp mig på besinningslös hämnd, men det är över nu.

Dick Sir Oliver Oates?

Ellis Han lever och får leva. Bennet Hatch stupade i slaget om Shoreby. Jag har ingenting kvar att göra utom att sona den fruktlösa vedergällningens brott. Jag har bara tomhet kvar i hjärtat nu när allt är över. Men för dig börjar livet. Jag avundas dig.

Dick Jag kände samma tomhet efter slaget vid Shoreby och svor då att aldrig mer ha något med krig, våld eller politik att göra.

Ellis Då är vi kolleger. Ta min hand, Dick. Vi fann varandra i fredlösheten. Låt oss nu fortsätta tillsammans i omfattandet av freden.

(De fattar varandras händer och går ut tillsammans som bröder.)

Slut.

Manali 25-28.10.2014

Kommentar

Problemet med nästan alla filmatiseringar av Robert Louis Stevenson är bortfusket av Robert Louis Stevenson. Det har gjorts hur många filmer som helst på "Dr Jekyll och Mr Hyde" medan ingen av dem träffat Stevenson rätt, inte ens Jean Renoirs med Jean-Louis Barrault, som krampaktigt fokuserade på just detta problem.

Det har gjorts minst två filmatiseringar av "Den svarta pilen", den ena i svartvitt från 1948 med James Macready som en imponerande Sir Daniel, och den andra från 1985 i en Walt Disney-produktion med Oliver Reed i en mera realistisk version. Hollywoodfilmen är som väntat mycket stiliserad och elegant med enbart granna aktörer och undersköna damer i förtrollande vackra dräkter, medan 1985 års version är helt utan polityr och påfallande melodramatisk. Det är oavbrutet fart och fläng på 40-talsfilmen, medan Walt Disneys version är mera trögflytande men samtidigt mera trogen 1400-talet. Båda skiljer sig totalt från Stevensons roman.

I 40-talsversionen är Ellis Duckworth ersatt av John Sedley, Joannas far, som inte förekommer i romanen då hon är föräldralös. I filmen får man se hur Sir Daniel själv mördar Harry Shelton och ger John Sedley skulden, som ställs inför rätta och skall avrättas, medan broder Lawless räddar honom åt ett liv i fredlöshet. I stället för kriget och slaget vid Shoreby gör Sir Daniel och Dick slutligen upp i en privat turnering organiserad av Richard av Gloucester, som här framstår som en ädel och grann hertig helt i stil med filmens mondänitet – ingen puckelrygg här inte. Hela handlingen är förlagd till efter Lancasters fall och inleds med att Dick kommer hem

efter tre år i kriget och finner sin far mördad och huset Sedley nedbrunnet som vedergällning för John Sedleys påstådda mord. Nästan hela handlingen äger sedan rum i slottet på Tunstall. Broder Lawless har här en betydande och komisk roll med nedsupandet av soldater i vägen som specialitet.

Omdiktningen går ännu längre i Walt Disneyversionen, som dock bygger vidare på 40-talsversionen. Här är Stevensons komplicerade handling extremt komprimerad och förenklad, även här är handlingen begränsad till ett och samma slott, och här ämnar Sir Daniel själv gifta sig med Joanna. Hon rymmer inför detta ovälkomna prospekt, och Dick skickas ut att jaga henne. Hon hatar denne från början, men deras relations utveckling är fint och övertygande skildrad. Hon är lojal mot Lancaster och hatar York, medan Sir Daniel och Dick är helt för York. Liksom 40-talsversionen är även denna film fylld med slagsmål och fäktningar som dock här är mera utdragna och omsorgsfulla – vid två tillfällen störtar en kämpe ut för en brant ner till en fors. Detta är emellertid en ovanligt bra Walt Disneyfilm för att inte vara tecknad, och den har gott renommé. Skådespelarna är ypperliga, nästan alla är relativt okända, och musiken är väl komponerad. I synnerhet Dick, som är en problematisk figur som är föga sympatisk men tämligen diskutabel, är här väl funnen (Benedict Taylor). I stället för Richard av Gloucester har man här tagit in earlen av Warwick som ett slags gudfader för hela tillställningen (en praktfull Fernando Rey), som Sir Oliver Oates (Donald Pleasance) intrigerar med. Denne ber alla lita på honom vilket ingen kan göra, varför han slutligen blir skjuten av själve Sir Daniel. Även här är Ellis Duckworth ersatt med John Sedley, som inte går under namnet John Rättskipare utan Den Svarta Pilen, väl spelad av Stephan Chase. Hur mycket filmen än skiljer sig från Stevenson har den dock funnit den rätta Stevensonska äventyrsandan, som saknas i 40-talsversionen. Brölloppsscenen som final har här förlagts till en ordentlig katedral, som också blivit scen för slutstriden och en strålande upplösning.

I vår dramatisering har vi framför allt värnat om Stevenson och följt honom så långt det har varit möjligt – det är i princip bara skeppsepisoden som utelämnats liksom ur filmerna, varför den stackars kaptan Arblaster inte kommit med i rollistan. Stevenson själv var inte nöjd med romanen, som han kallade ett fuskverk, som han egentligen bara ville bli av och färdig med, och visst förekommer det oklarheter och slarv – man får till exempel aldrig veta hur Dicks far egentligen dog. Kung Henrik VI finns inte med i boken annat än som tillfälligt och flyktigt samtalsämne, medan vi har funnit det omöjligt att utelämna honom som den springande punkten för hela det traumatiska inbördeskriget. Richard av Gloucester är lika briljant som otäckt träffsäkert skildrad av Stevenson, varför vi inte heller kunnat bortse från honom, fastän han är romanens mest frånstötande ingrediens som ansvarig för det blodiga slaget vid Shoreby, som var verklighetens avgörande slag vid St. Albans.

Redigeringen fullbordad 6.12, som råkar vara Henrik VI:s födelsedag.